

METODIKA K PRACOVNÍM LISTŮM

MĚSTO:	Žamberk
---------------	----------------

ANOTACE:

Prostřednictvím aktivit s pracovním listem si žáci uvědomí historické souvislosti vzniku města, ve kterém žijí (nebo které navštíví) a seznámí se s jeho architektonickými dominantami a dalšími pamětihodnostmi. Žáci samostatně či společně s vyučujícím zaznamenají do pracovních listů poznatky, ke kterým dospěli v průběhu procházky historickým jádrem města. Úkoly v pracovních listech jsou zároveň vodítkem pro žáka, jak vnímat město jinak, než je běžné. Zamyslí se nad ochranou a významem kulturního dědictví a pokusí se nabyté vědomosti přenést do svého praktického života ve škole i ve volném čase.

CELKOVÁ ČASOVÁ DOTACE NA PROCHÁZKU: cca 90 minut (ve městě) + zpětná vazba (ve škole)

CÍLOVÁ SKUPINA: 1. stupeň základní školy (5. třída), případně starší

VÝCHOZÍ BOD PROCHÁZKY:	Masarykovo náměstí
-------------------------------	--------------------

MOTIVAČNÍ ÚVOD PRO PRÁCI S PRACOVNÍMI LISTY:

Forma: skupinová práce

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby

Každý žák dostane své pracovní listy. Učitel si může třídu rozdělit na skupiny. Vyučující s žáky diskutuje nad plánkem města na první straně a navrženými otázkami:

- K čemu nám může být poznání historického jádra města dobré?
- Co plánec na první straně pracovního listu zobrazuje?
- Dovedete v plánu rozlišit budovy a ulice? Co značí různě barevné plochy?
- Určete v plánu světové strany a odhadněte místo vašeho domu (alespoň orientačně ukažte v plánu či mimo něj).
- Protéká vaším městem nebo v jeho okolí vodní tok? Jak se jmenuje? Zkuste orientačně ukázat, kudy protéká.
- Atd.

Metodická poznámka: Vyučující může mít připraveny další mapy města z různých časových období (indikační skici, stabilní katastr atd.) a společně s žáky si je na konci aktivity prohlédnout, upozornit na časová specifika. Historické mapy je možné dohledat například zde: www.geolab.cz.

PRACOVNÍ LIST STRANA Č. 1 – URBANISMUS MĚSTA

VZDĚLÁVACÍ OBOR	ČLOVĚK A JEHO SVĚT
TEMATICKÝ OKRUH	MÍSTO, KDE ŽIJEME, LIDÉ A ČAS
OČEKÁVANÝ VÝSTUP Z RVP ZV	ŽÁK
ČJS-3-1-01 vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí	- dokáže vlastními slovy popsat cestu z aktuálního stanoviště k budově školy - zdůrazní možná nebezpečí, která může cestou potkat
ČJS-5-1-03 rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy	- dokáže vysvětlit rozdíl mezi plánem města a jeho historickým vyobrazením - dokáže v plánu města vyhledat konkrétní místa a budovy - dokáže vysvětlit, co na plánu města značí jednotlivé barevné plochy

ČJS-5-1-02 určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě	- dokáže určit orientaci vůči světovým stranám na plánu města i na historickém obraze
ČJS-5-3-03 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifíků	- dokáže porovnat současný vzhled města s vyobrazením na historickém obraze - určí, které výrazné dominanty města se dochovaly do současnosti, zda se tyto budovy nějak změnily apod.
STANOVIŠTĚ:	Masarykovo náměstí

Aktivita 1: orientace v historickém jádru města

Forma: samostatná práce

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby

Popis aktivity: Učitel vyzve žáky, aby se pokusili, pouze na základě vlastních domněnek a poznatků získaných z předchozích pobytů v centru města, zaznačit do plánu

- aktuální stanoviště
- místo školy (přibližnou polohu mimo plánek)
- nejdůležitější orientační body historického jádra města
- náměstí
- atd.

Žáci své návrhy označí, posléze je s nimi učitel probírá. Některá místa následně společně navštíví. Metodická poznámka: Učitel s žáky může nad tématem více diskutovat. Plánky v pracovních listech se věnují pouze historickému centru města. Nabízí širší město orientační body srovnatelné architektonické kvality? Pro srovnání mohou posloužit kartičky s fotografiemi pohledově výrazných míst z předměstí, jiných městských částí atd. Dále je možné připravit „matoucí“ kartičky (tzn. obrázky či fotografie typově podobných objektů z jiných měst nebo upravené fotografie objektů, např. s počítačově pozměněnou věží...). Všimnou si žáci rozdílu?

Aktivita 2: orientace v blízkém okolí

Forma: samostatná práce

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Popis aktivity: Děti mají za úkol písemně popsat svoji oblíbenou cestu z aktuálního stanoviště zpět do školy. Náповědou jim je plánek, do kterého si mohou dělat poznámky a značit cestu.

Metodická poznámka: Vyučující dbá na to, aby žáci používali slovní zásobu: světové strany, typologicky správné označení budov a komunikací. Vyučující s žáky nakonec může debatovat o „krásnějších“ trasách směrem do školy.

Aktivita 3: srovnání historického obrazu se současným stavem/plánem města

Forma: samostatná práce a následná diskuse

Časová dotace: 5 minut

Pomůcky: pracovní list

Popis aktivity: Děti se pokusí zorientovat v historickém obraze města. Mohou ho porovnat s plánkem města, např. jeho orientaci vůči světovým stranám, barevné provedení apod. Na historickém obraze znázorňujícím město zkusí vyhledat orientační body, místa a budovy, které můžeme v Žamberku nalézt i v současnosti. Mohou diskutovat o tom, zda budovy znázorněné na obraze vypadají stejně jako v současnosti, nebo se nějak změnily.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Stručná historie města

Kdy byl založen Žamberk nelze přesně určit. Patrně tomu bylo koncem 13. století, na místě slovanské osady. Díky německým osadníkům získalo město název Senftenberg.

Uvádí se, že první nepřímá písemná zmínka o **Žamberku** pochází z roku 1332. Oficiálním prvním písemným dokladem je až listina krále Jana Lucemburského z roku 1341. Ve 2. polovině 14. století došlo z neznámých příčin k rozdělení Žamberka na dvě části, a to mezi litické a žampašské panství (hranice procházela náměstím). O tom se zmiňuje listina z roku 1365. V ní je město již pojmenováno nikoliv Senftenberg, ale Zamburg. Obě poloviny panství pak prošly rušným vývojem, často střídaly majitele. Za husitských válek bylo žampašské i litické panství vypleněno. Později obě poloviny vlastnili přívrženci Jiřího z Poděbrad.

Pro dějiny města byl přelomový rok 1575. Tehdy bylo město zásluhou Mikuláše z Bubna po více než dvou letech opět spojeno v jeden celek. Toto období znamenalo čas rozkvětu a také zahájení budování zámku s typickými znaky renesančního sídla. Zámek byl dokončen před rokem 1600 a Žamberk se stal sídelním městem a střediskem celého panství.

Na město velmi neblaze dolehly události třicetileté války, tehdy zde bylo požárem zničeno 45 % domů, v roce 1643 vyhořel během nájezdů Švédů také žamberský zámek. Město zůstávalo v rukou majitelů rodu z Bubna až do roku 1809, kdy bylo panství Žamberk majetkem hraběte Veriana Windischgrätze. V roce 1815 koupil panství John Parish, který dokončil úpravy zámku a rozšířil zámecký park. Ve správě panství se pak postupně vystřídali další členové rodu Parish (George, Oskar a Charles). Každý z nich se zasloužil o zvelebení zámku i zámeckého parku. V roce 1938 podepsal Charles Parish Deklaraci zástupců české šlechty na obranu československého státu a národa. Na základě tohoto dokumentu byla na majetek rodu uvalena německá nucená správa. V roce 1948 byl rodině majetek vyvlastněn. Charles s manželkou a šesti potomky odešel do emigrace, většina členů rodiny se usídlila v Kanadě. Po roce 1990 byl majetek rodině částečně vrácen a nejstarší syn Charlese Parisha, John Marmaduke Parish, se ujal jeho správy, v níž nyní pokračuje jeho syn David Anthony Parish.

V 19. a 20. století vznikla v Žamberku řada malých a středních podniků a město získalo industriální tvář. Největším z podniků byla továrna na sukna Vonwiller a spol., dále textilní továrna Žid a spol., velkostatek Parishů s malým pivovarem. V roce 1905 byl založen areál plicní léčebny Albertinum.

Obraz Žamberka

Jedná se o olejomalbu na plátně zachycující pohled na město Žamberk – Senftenberg z nadhledu. Vlevo je vyobrazen zámek, vpravo náměstí s morovým sloupem a nad ním kostel. V dolní partii struha a řeka Orlice. Domky s předměstím, hospodářský dvůr, rybník, mlýn. Vpravo nahoře stráž a kaplička. Na obraze znak hrabat z Bubna a Litic a na stuze nápis Senftenberg 1712. Obraz můžete vidět v expozici Městského muzea Žamberk.

PRACOVNÍ LIST STRANA Č. 2 – ZNAK MĚSTA/HERALDIKA

VZDĚLÁVACÍ OBOR	ČLOVĚK A JEHO SVĚT
TEMATICKÝ OKRUH	MÍSTO, KDE ŽIJEME LIDÉ A ČAS
OČEKÁVANÝ VÝSTUP Z RVP ZV	ŽÁK
ČJS-3-3-02 pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu	- dokáže popsat městský znak a převyprávět pověst o jeho vzniku
ČJS-5-1-04 vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam	- pozná symboly města ve kterém žije, zná jejich historii a význam
STANOVISŤE:	Masarykovo náměstí

Aktivita 4: heraldický popis znaku/čtení s porozuměním

Forma: samostatná práce

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Popis aktivity: Děti si pečlivě přečtou zadání úkolu, následně dle předloženého heraldického popisu vyberou z šesti možností správný znak města Žamberka.

(Správná odpověď: E; A: znak Žamberka, ale kanec a orlice obrácení heraldicky vpravo; B: znak Žamberka, ale modrý „trávník“; C: znak zemského okresu Deggendorf (Bavorsko); D: znak Jeseníku; F: znak Blatné)

Aktivita 5: pověst o vzniku znaku

Forma: samostatná práce

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Popis aktivity: Děti mají za úkol stručně zapsat pověst, která se váže k vzniku městského znaku. Případně vymyslet a zapsat pověst vlastní.

Aktivita 6: vyobrazení znaku na městských památkách/orientace v blízkém okolí

Forma: samostatná práce

Časová dotace: 5 minut

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Popis aktivity: Děti mají za úkol najít vyobrazení městského znaku na městských památkách v okolí Masarykova náměstí.

(Znak je vyobrazen nad vchodem radnice a na mariánském sloupu na náměstí)

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Historie městského znaku

Znak dostal Žamberk pravděpodobně již v 15. století, a to díky knížeti Jindřichu Münsterberskému, majiteli litického panství. Münsterberští měli ve znaku černo-červenou orlici s pružinou přes prsa. Jelikož se žádná listina o udělení znaku nedochovala, můžeme se domnívat, že za znak města v 18. století, kdy je poprvé popisován, bylo převzato znamení z městské pečeti. Samotné pečetidlo se znakem se v původní podobě s münsterberskou orlicí nezachovalo, ale existuje otisk pečeti přivěšený k listině z roku 1568, který má po obvodu opis v tomto znění: Sigillum: civitatis de Zamberk, tj. volně přeloženo "Pečeť obce Žamberk".

Teprve po roce 1575, kdy obě části Žamberka sjednotil Mikuláš z Bubna v jedno panství, získalo město do svého znaku k münsterberské orlici také divočáka. To dokládá listina datovaná rokem 1576, na které je znak z větší části v dnešní podobě.

K podobě znaku se váže několik pověstí. Jedna praví, že se jednoho dne dívala z okna žamberského zámku zámecká paní a uviděla na louce divokého kance, kterému dosedla na hřbet velká orlice. Tento neobvyklý jev nechala vyobrazit na znaku města. Jiná pověst říká, že Žamberk kdysi zažil nevídanou událost, kdy se letící orel snesl na louku a měl takovou sílu, že do svých drápů sevřel malého divočka. Na památku této podívané dostal Žamberk do znaku divočka.

PRACOVNÍ LIST STRANA Č. 3 – KULTURNÍ PAMÁTKY

VZDĚLÁVACÍ OBOR	ČLOVĚK A JEHO SVĚT
TEMATICKÝ OKRUH	LIDÉ A ČAS
OČEKÁVANÝ VÝSTUP Z RVP ZV	ŽÁK
ČJS-3-3-02 pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu	- vyjmenuje nejvýznamnější kulturní a historické památky v okolí svého bydliště, přemýšlí nad regionálními specifiky provedení památek nebo jejich zastoupení (technické památky, lidová architektura atd.)
ČJS-5-3-03 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik	- pojmenuje rozdíly mezi ukázkami historických a současných budov nebo historickou a současnou zástavbou - posoudí, zda se nějak změnila funkce vybraných budov minulosti a současnosti
STANOVIŠTĚ/TRASA:	Začátek: Masarykovo náměstí (radnice, mariánský sloup), kostel sv. Václava, Kateřinský špitál (muzeum), kaple sv. Rozálie (případně Tyršova rozhledna, Vojáckovy sady, Divišovo divadlo) Konec: zámek

Aktivita 7: významné stavby/kulturní památky

Forma: samostatná práce a následná diskuse

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby

Popis aktivity: Žáci se dle výřezů fotografií v pracovním listu snaží určit, o jakou stavbu se jedná. Do pracovního listu doplní název stavby a její funkci.

(židovský hřbitov/ohel, radnice, muzeum/Kateřinský špitál, kostel sv. Václava, zámek)

Všechny tyto stavby jsou kulturní památkou. Dokáží žáci vysvětlit co je kulturní památka?

Učitel může s žáky dále diskutovat. K čemu je status kulturní památky dobrý? Znájí žáci příběhy těchto staveb? Změnila se nějak funkce těchto staveb v historii a současnosti? Jak se tyto stavby liší od staveb postavených v současnosti?

Kulturní památka je nemovitá nebo movitá věc, případně jejich soubor, který kulturní památkou vyhlásí Ministerstvo kultury České republiky podle zákona o památkové péči, pokud splňuje tato kritéria:

- je významným dokladem historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projev tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro její hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické, nebo
- má přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.

Památky tvořící nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa prohlašuje vláda České republiky nařízením za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany. Kulturní památky se zapisují do Ústředního seznamu kulturních památek České republiky. K plošné ochraně kulturního dědictví slouží městská památková zóna, městská památková rezervace, vesnická památková zóna, vesnická památková rezervace, případně nadnárodní forma ochrany ze strany UNESCO.

Aktivita 8: Stavební sloh

Forma: samostatná práce

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby

Popis aktivity: Žáci určí a do pracovního listu doplní stavební sloh typický pro vybrané kulturní památky města. Dále je možné si na daných stavbách/fotografiích ukázat prvky, které jsou pro baroko typické. Případně opět doplnit název a funkci vybraných památek.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Kostel sv. Václava Barokní kostel sv. Václava je dominantou města Žamberka. Nejstarší zmínka o kostele pochází z roku 1348, dříve se však jednalo o jednoduchou dřevěnou stavbu se samostatně stojící zvonici. Nynější podobu vtiskl kostelu po požáru původního svatostánku v letech 1729–1738 chrudimský mistr Donato Theodor Morazzi. Kolem kostela se kdysi rozkládal dnes již zaniklý hřbitov, jehož obvod částečně vymezuje dochovaná ohradní zeď. Areál doplňovala barokní kostnice–dnes kaple Panny Marie Bolestné. Na prostranství někdejšího hřbitova, v jeho východní části při presbytáři, se dnes nachází sousoší Kalvárie a sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Václava. Východně od kostela, hned přes silnici, stojí budova děkanství s přiléhající zahradou.

Mariánský sloup na Masarykově náměstí Barokní mariánské sousoší (morový sloup) z počátku 18. stol., které bylo postaveno jako poděkování za odvrácení moru. Tvoří jej sochy osmi světců v životní velikosti. (V nikách jsou sochy světců sv. Rocha, sv. Antonína Paduánského, sv. Felixe a sv. Anny. Na 4 nárožních pilířích stojí světci: sv. Jan Nepomucký, sv. Václav, sv. Florián a sv. Vavřinec). Nahoře na hlavici sloupu stojí socha Panny Marie Immaculaty. Na severní straně najdete erb města Žamberka pod baronskou korunkou. Na sloupu jsou také datovány dvě opravy, první proběhla v letech 1885–86, druhá v roce 1937.

Radnice Jednou z dominant žamberského náměstí je radnice. Původní budova z roku 1810 dostala nynější klasicistní podobu po přestavbě v roce 1814. Od této doby zde sídlí zástupci města a městský úřad. Zajímavými prvky jsou pískovcové schody, čtvercový půdorys budovy a věžička s hodinami. Nad vchodem je umístěn pískovcový znak města. Po boku je k radnici připojena přízemní hasičská zbrojnice z roku 1873 s reprezentativním neobarokním průčelím se dvěma vjezdy.

Zámek Původně renesanční areál zámku zbudovaný před rokem 1600 jako sídlo majitele panství Mikuláše z Bubna byl roku 1643 vypálen Švédy, kteří nelítostně rabovali po celém kraji. Jeho oprava trvala několik let. Roku 1668 na zámek z litického hradu přesídlil další pán z Bubna – František Adam. Budova se postupně barokně upravovala. Za dalších pánů z Bubna budova zámku postupně chátrala. Zámek s panstvím odkoupil roku 1809 hrabě Veriand Windischgrätz za 600 tisíc zlatých. Nový majitel provedl úpravy v duchu rokoka. Byla stržena severní část západního křídla (dnes je zde přístavba internátu), takže druhé zámecké nádvoří se otevřelo přímo do parku. Průjezd mezi druhým a třetím nádvořím byl ozdoben rokokovým portálem s erby majitelů a balkónem neseným sloupy. Úpravy parku proběhly také po roce 1815 za Johna Parishe. Od 1. třetiny 19. století byl zámek využíván jako úřad a sídlo vrchnostenských úředníků. Dnes na zámku sídlí Střední škola gastronomická a technická Žamberk.

**Kateřinský
špitál**

Přízemní empírová budova bývalého špitálu. Tuto nemocnici nechal postavit John Parish v letech 1840–45 a budova byla pojmenována po jeho ženě Katharine. Jednalo se o nemocnici pro služebnictvo a úředníky ze zámku. Roku 1974 byla provedena rekonstrukce budovy a její adaptace pro uložení muzejních sbírek. Od roku 1975 sídlí v budově někdejšího Kateřinského špitálu městské muzeum. V současnosti muzeum uchovává asi 16 000 exponátů. Stálá expozice v budově špitálu se věnuje historii města, představuje jeho významné rodáky, podchycuje vývoj tradičních lidových a uměleckých řemesel na Žamberecku.

**Židovský
hřbitov**

Židovský hřbitov byl založen zřejmě v první polovině 17. století. Byl situován mimo město a později několikrát rozšířen. Na ploše hřbitova je dochováno přibližně 230 náhrobních kamenů, z nichž nejstarší datovaný je z roku 1731. Kamenné stély náhrobků mají bohatou symboliku charakteristickou pro východočeský region. V letech 1931–1932 nechal továrník Josef Nettl postavit novou obřadní síň (tzv. ohel), ve které je od roku 2016 umístěna stálá expozice o životě židovské komunity v Žamberku. Za druhé světové války většina Židů ze Žamberka a okolí zahynula v nacistických vyhlazovacích táborech. Po válce hřbitov značně chátral a jeho postupná obnova začala až počátkem 90. let, kdy byla opravena obřadní síň, ohradní zeď a byly postaveny povalené náhrobky, které jsou od roku 2012 postupně restaurovány. Židovský hřbitov patří pod správu Židovské obce v Praze.

**Kaple sv.
Rozálie**

Raně barokní kaple z roku 1682 byla postavena jako díkuvzdání za ušetření města před morovou epidemií, která v roce 1681 zachvátila Žambersko, ale město samo zůstalo ušetřeno. Kaple je zasvěcena pěti patronům: sv. Rozálii, sv. Rochovi, sv. Šebestiánovi, sv. Mikuláši a sv. Martinovi. Kaple, která je kulturní památkou, byla opravena v letech 2004–2005 a její interiér zdobí hodnotný soubor obrazů patronů. První víkend po svátku sv. Rozálie se v Žamberku koná pouť a v kapli je sloužena slavnostní mše svatá u kaple probíhají také svatby.

PRACOVNÍ LIST STRANA Č. 4 – PŘÍBĚH/VÝZNAMNÁ OSOBNOST

VZDĚLÁVACÍ OBOR	ČLOVĚK A JEHO SVĚT
TEMATICKÝ OKRUH	LIDÉ A ČAS
OČEKÁVANÝ VÝSTUP Z RVP ZV	ŽÁK
ČJS-3-3-02 pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu	- zná významné osobnosti a události města, interpretuje činy vybrané osobnosti či převypráví její životní příběh
ČJS-5-3-01 pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy	- dokáže pracovat s časovou osou, dokáže rozhodnout, zda významné osobnosti města byly současníky či nikoli
ČJS-5-3-03 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik	- poznává život předků prostřednictvím příběhu spojeného se svým městem

STANOVIŠTĚ:	Škola/klidné místo ve městě
--------------------	-----------------------------

Aktivita 9: Významné osobnosti města

Forma: samostatná práce

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Popis aktivity: Děti přiřadí k portrétům významných žamberských osobností jejich jména a profese. S učitelem nebo ve skupinách poté mohou diskutovat o životě a díle jednotlivých osobností. Životní příběh vybrané osobnosti mohou děti převyprávět.

Aktivita 10: Časová osa

Forma: samostatná práce

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Popis aktivity: Na časové ose děti znázorní období, kdy jednotlivé osobnosti žily. Rozhodnou, které osobnosti se mohly v Žamberku během svého života potkat.

Aktivita 11: Místa pojmenovaná podle významných osobností

Forma: samostatná práce

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, mapa města

Popis aktivity: Děti zjistí, která místa, budovy nebo instituce jsou v Žamberku podle významných osobností pojmenovány. Tato místa mohou děti vyhledat v mapě/plánu města nebo přímo navštívit během procházky městem.

(Divišovo divadlo; Základní umělecká škola Petra Ebena; Albertovo náměstí, Albertinum, Brorsenova ulice)

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Prokop Diviš

Václav Prokop Diviš vlastním jménem **Václav Divišek**

* 26. března 1698 Helvíkovice u Žamberka

+ 21. prosince 1765 Přímětice u Znojma.

Byl český katolický kněz, teolog, přírodovědec, hudebník a vynálezce. Je znám především jako český vynálezce bleskosvodu či hromosvodu (1750–1754). Svůj „meteorologický stroj“, který fungoval jako bleskosvod, sestrojil dříve (r. 1754) než světově uznávaný vynálezce bleskosvodu Benjamin Franklin (teoretický koncept r. 1753, sestrojen r. 1760). Divišova koncepce byla ovšem odlišná od Franklinovy, jeho bleskosvod byl především uzemněný, a proto fungoval lépe. Dalším Divišovým vynálezem byl hudební nástroj "denisdor" (Denis d'or – Zlatý Diviš). Jednalo se o strunný nástroj poháněný elektrickým proudem, který údajně dokázal napodobovat různé hudební nástroje, a dokonce i lidský hlas. Sám Diviš jej ovšem nikdy nepopsal. Denisdor byl několikrát stěhován, až se navždy ztratil. Od roku 1750 se začal zajímat také o elektroléčbu. Léčil například epilepsii, revmatismus, duševní choroby a svalové křeče.

Theodor Brorsen

Theodor Johan Christian Ambders Brorsen

* 29. července 1819 Nordborg (Dánsko)

+ 31. března 1895 Nordborg (Dánsko)

Byl dánský astronom proslavený objevem pěti komet. Pracoval na astronomických observatořích v Kielu, v Altoně a Hamburku. Od roku 1847 působil v Žamberku na nově zřízené hvězdárně barona Johna Parishe, která byla na svoji dobu vybavena nejmodernějšími přístroji a udržovala spojení se všemi významnými evropskými hvězdárnami. Brorsen a Parish prováděli přímo v Žamberku mnohá pozorování. Objevíli zde a popsali několik komet. Brorsen studoval také skvrny na Slunci, planetoidy a začal též soustavně pozorovat zodiakální světlo a protisvit. Jeho vědecká práce na hvězdárně v Žamberku skončila v roce 1858, kdy zemřel baron John Parish a jeho dědic neměl zájem o pokračování činnosti hvězdárny, ačkoliv Theodor Brorsen nabízel pokračovat ve své práci zdarma. Nakonec Brorsen zůstal v Žamberku dalších dvanáct let a pokračoval v pozorování s vlastními přístroji. Poté se vrátil zpět do Dánska, kde se věnoval především botanice, geologii a studiu polární záře. Díky Brorsenovi se Žamberk stal jedním ze tří míst

v Čechách, ze kterých byla objevena kometa (další dvě jsou hvězdárna na Kleti a Josefov).

Eduard Albert

Eduard Albert

* 20. ledna 1841 Žamberk

+ 26. září 1900 Žamberk

Pocházel z rodiny žamberského hodináře Františka Alberta, studoval na gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou a v Hradci Králové. Na vídeňskou univerzitu nastoupil v roce 1861 a studium ukončil roku 1867. Poté pracoval v nemocnici Na Vídeňce a na I. chirurgické klinice ve Vídni. V září 1873 byl jmenován profesorem chirurgie a přednostou kliniky v Innsbrucku. Právě zde provedl v říjnu roku 1875 jako první v Rakousku a druhý v Evropě antiseptickou operaci a stal se důsledným stoupencem této metody.

Dalším významným přínosem MUDr. Alberta bylo zavedení očkování proti vzteklině a provedení dosud nerealizovaných chirurgických zákroků. V roce 1881 byl jmenován přednostou I. chirurgické kliniky ve Vídni. V roce 1900 získal v Londýně čestný doktorát Royal College of Surgeons of England. Tohoto ocenění si zvláště považoval, protože mu bylo uděleno jako jedinému lékaři v Rakousko-Uhersku.

Byl milovníkem poezie a znalcem dějin rodného Žamberka, zasloužil se o překlady děl českých básníků do němčiny a je spoluautorem Pamětí žamberských. Byl rovněž pokládán za skvělého vysokoškolského učitele, řečníka a noblesního diskutéra. Vila, kterou si nechal v roce 1889 v Žamberku postavit, se později stala jádrem areálu ústavu pro léčbu plicních onemocnění – Albertina.

Petr Eben

Petr Eben

* 22. ledna 1929 Žamberk

+ 24. října 2007 Praha

Narodil se v Žamberku v rodině školního inspektora a nadšeného amatérského houslisty. Dostal do vínku zcela mimořádné hudební nadání. V šesti letech přesídlil s rodiči do Českého Krumlova, kde se už v devíti letech stal varhaníkem v kostele a v deseti letech začal komponovat. Za války musel kvůli židovskému původu opustit gymnázium a pracoval v kamenolomu. V roce 1944 byl internován do koncentračního tábora Buchenwald a nejednou se zde dostal do ohrožení života. Po válce mohl konečně studovat hru na klavír i kompozici. Pracoval krátce v televizi jako hudební dramaturg a od roku 1955 působil jako pedagog, nejprve na Filozofické fakultě UK a později na AMU. Po roce 1989 byl jmenován docentem FF UK, čestným profesorem univerzity v Manchesteru a čestným doktorem Univerzity Karlovy. Vyznamenán byl německou Stamicovou cenou, řádem Cyrila a Metoděje a v roce 2002 obdržel z rukou prezidenta Václava Havla nejvyšší státní vyznamenání. Dne 23. března 1993 byl žamberským zastupitelstvem jmenován čestným občanem Žamberka. Jméno prof. P. Ebena figuruje také v názvu místní ZUŠ.

ZPĚTNÁ VAZBA PO VYPRACOVÁNÍ ÚKOLŮ V PRACOVNÍCH LISTECH:

Forma: skupinová práce

Časová dotace: 15 minut

Popis aktivity: Žáci se posadí například do kruhu a postupně zodpovídají otázky:

- Co jsem se při procházce naučil nového?
- Co mě pobavilo?
- Co už si budu pamatovat napořád?

Fotografie: Památkový katalog Národní památkový ústav; Městské muzeum Žamberk; MÚ Žamberk

Možné zdroje:

- oficiální web města: <https://www.zamberk.cz>
- <https://www.pamatkovykatalog.cz/>
- některé zdroje volně ke stažení: volné zdroje <https://cs.wikipedia.org>